

ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНОГО СУДУ ООН

В умовах інтеграції України у європейську та світову спільноту, після підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом актуальним залишається питання гармонізації українського законодавства з правом ЄС. У цьому контексті вагоме значення має аналіз джерел правового регулювання визнання та виконання рішень іноземних юрисдикційних органів в Україні.

Сьогодні значна кількість спорів розглядається в Міжнародному Суді ООН. Цим зумовлена необхідність удосконалення правового механізму визнання та виконання рішень іноземних юрисдикційних органів в Україні.

Виходячи із ст. 92 Статуту Організації Об'єднаних Націй Міжнародний суд є головним судовим органом ООН. Його основне призначення полягає у вирішенні будь-яких міжнародних спорів, що будуть передані суду державами. У п. 1 ст. 33 Статуту ООН наголошено на застосуванні мирних засобів врегулювання міжнародних спорів, одним із яких є судовий розгляд, а саме розгляд міжнародних спорів Міжнародним судом ООН, що діє на постійній основі.

Міжнародний Суд приймає рішення на основі діючого міжнародного права. Рішення Суду є остаточними та оскарженню не підлягають. Якщо сторона ухиляється від виконання судового рішення, друга сторона може звернутися до Ради Безпеки, яка має право зробити відповідну рекомендацію або вжити заходів для забезпечення виконання рішення Суду [5, с. 242].

Е. де Брабандер, вказує на те, що судові рішення чітко зазначені як «допоміжний засіб для визначення норм права», додаючи, що такі рішення можна класифікувати як матеріальні джерела. Також вчений визнає: «Незважаючи на відсутність будь-якого правила щодо обов'язкового прецеденту в міжнародному праві взагалі, посилення на попередні справи Постійної палати міжнародного правосуддя, Міжнародного суду ООН, Міжнародного трибуналу з морського права – це поширене явище» [1].

Ісполінов О. зазначає: «Сучасні міжнародні суди не тільки

застосовують і тлумачать право, але й створюють нові норми права». Вчений пропонує розглядати наявність прецедентної сили судових рішень у деяких аспектах: 1) із точки зору обов'язковості прийнятих раніше рішень для самого суду; 2) в практиці тих міжнародних судів, в яких функціонує апеляційна інстанція (Міжнародні трибунали щодо колишньої Югославії та Руанді, ЄСПЛ, Суд ЕС) або наглядове судочинство (це вертикальний прецедент); 3) питання про прецедентну силу рішень міжнародних судових органів для всіх інших міжнародних судових установ (так званий горизонтальний прецедент) [4, с. 80].

Відповідно до ст. 38 Статуту Міжнародного Суду його рішення є допоміжним джерелом права, тобто не створює чи змінює норми міжнародного права, а лише встановлює існуюче право. На думку Тункіна Г. І., рішення Міжнародного Суду входять у процес нормотворення як частина міжнародної практики в тому, що стосується констатації наявності норм міжнародного права чи їх тлумачення [8]. Рішення Суду та консультативні висновки, якщо вони винесені відповідно до принципів і норм міжнародного права, можуть і повинні позитивно впливати на правосвідомість та практичну діяльність суб'єктів міжнародного права, основними з яких є держави [3].

Функціональне призначення міжнародного судочинства є відображенням принципу мирного вирішення міжнародних спорів. В основі обов'язковості рішення міжнародного суду чи арбітражу лежить визнання юрисдикції міжнародного суду. Тільки загальна воля суверенних держав слугує джерелом імперативної сили рішення і гарантує його виконання. Звідси впливає відсутність примусу до виконання рішення міжнародного суду. Міжнародний суд виносить рішення, але немає сили, яка б могла примусити суверенну державу виконати його. Це значить, що суверенна держава ніколи не може виявитися «покараною» в результаті судового розгляду [9].

Розглянемо правове регулювання питання виконання рішень Міжнародного Суду ООН. Так, частина 1 ст. 94 Статуту ООН передбачає, що кожен Член Організації зобов'язується виконати рішення Міжнародного Суду по тій справі, в якій він є стороною. Частина 2 ст. 94 констатує, що у випадку, якщо якась сторона у справі не виконає зобов'язання, покладене на неї рішенням Суду, інша сторона може звернутися в Раду Безпеки, що може, якщо

визнає це за необхідне, надати рекомендації або ухвалити рішення про вжиття заходів для приведення рішення у виконання [6].

Стаття 59 Статуту Міжнародного Суду ООН встановлює, що рішення Суду обов'язкове лише для сторін, що беруть участь у справі та лише у даній справі. Відповідно до ст. 60 рішення є остаточним і не підлягає перегляду. У випадку спору щодо змісту або обсягу рішення його тлумачення належить Суду на вимогу однієї із сторін. Стаття 61 фіксує, що прохання про перегляд рішення може бути заявлене лише на основі заново виявлених обставин, які за своїм характером можуть вирішальним чином вплинути на хід справи і які при винесенні рішення не були відомі ні Суду, ні стороні, яка просить про перегляд, при тій неодмінній умові, що така необізнаність не була наслідком недбалості. Частина 3 зазначеної статті містить положення про те, що Суд може вимагати, щоб умови рішення були виконані, перш ніж відкриє провадження з перегляду справи [7].

Необхідно зазначити, що статистичні дані щодо виконання рішень Міжнародного Суду ООН свідчать про зменшення кількості добровільно виконаних державами рішень: якщо в 1947–1987 рр. – 80% рішень виконані без прийняття додаткових заходів, то у 1987–2004 рр. їх кількість становила лише 60% [2].

Таким чином, можемо зробити висновки, що питання виконання рішень є досить непростим. Завданням міжнародного судочинства є вирішення міжнародних спорів і в разі відмови сторони спору від виконання рішення, постає питання ефективності інституту міжнародної судової процедури як мирного засобу вирішення міжнародних спорів.

Джерела:

1. Eric De Brabandere. The Use of Precedent and External Case Law by the International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea. *The Law & Practice of International Courts and Tribunals*. 2016. Volume 15, Issue I. P. 24–55.
2. Paulson C. Compliance with Final Judgments of the International Court of Justice Since 1987. *American Journal of International Law*. 2004. Vol. 98, No. 3. P. 434, 458–459.
3. Буткевич В. Г. Міжнародне право. Основи теорії : підручник / За ред. В. Г. Буткевича. К. : Либідь, 2002. 608 с.
4. Исполинов А. С. Прецедент в международном праве (на примере Международного суда ООН, ЕСПЧ, ВТО и Суда ЕАЭС). *Законодательство*. 2017. № 1. С. 78–87.

5. Міжнародне право: [Навч. посібник] / За ред. М. В. Буроменського. К.: Юрінком Інтер, 2006. 336 с.
6. Статут Організації Об'єднаних Націй. *Представництво ООН в Україні*. К. : Департамент громадської інформації ООН, 2008. 67 с.
7. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
8. Тункин Г. И. Теория международного права. М. : Зерцало, 2000. 163 с.
9. Шинкарецкая Г. Г. Судебные средства разрешения международных споров (тенденции развития) : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.10 / Шинкарецкая Галина Георгиевна. М. 2010. 341 с.

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Канєнберг-Сандул О. К.